מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להפעיל את חמשת צעדי שיטת הבלש על כל פועל נתון
- לזהות ולהבחין בין ארבע הגזרות: ל"ה/י, פ"י/ו, ע"ו/י וחסרי פ"נ
- לשחזר את שורש המקור המלא גם כשאות אחת נחה או נבלעת
- לזהות סימנים קוליים ייחודיים לכל גזרה בבניינים השונים

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – זוכרים את השיטה

1. ב – להעביר את הפועל לצורת הוא אתמול
2. ב – אות שנכתבת אבל לא נשמעת, או שנעלמת לגמרי
3. ב – פ"י/ו
4. ג – האות האחרונה
5. ד – החלטה איזו אות חסרה או נחה

חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – מפעילים את השיטה

1. קם
2. שתיים
3. קל
4. ו
5. שלוש

חלק ג' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – חוקרים לעומק

1. כי בעברית לרוב יש שלוש אותיות שורש, ואחת מהן נחה ונעלמת - במקרה של קם האות האמצעית (ו) נעלמה, והשורש האמיתי הוא קום
2. 1. הוא אתמול - שר 2. בניין קל 3. אין מוספיות להשמיט 4. נשארו 2 אותיות ש-ר 5. חסרה אות באמצע - השורש הוא ש-י/ו-ר
3. אות רגילה נשמעת תמיד כמו כל אות אחרת, למשל כ בכתב. אות נחה לא נשמעת או נעלמת, למשל הו בפועל קם
4. תשובה חופשית - התלמיד יבחר פועל, יעביר להוא אתמול, יזהה בניין, ישמיט מוספיות, יספור אותיות ויחליט אם חסרה אות

חלק ד' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – זיהוי בסיסי

1. ג – האחרונה
2. א – קל
3. א – ָה
4. ב – וֹת
5. א – ש-נ-ה

חלק ה' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – תרגול והשלמה

1. י/ה
2. נבנה
3. לכבות
4. השתנה

חלק ו' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – יישום וחשיבה

1. הוא אתמול - הפנה; בניין - הפעיל; השמטת מוספיות - פ-נ-ה; ספירה - 3 אותיות; החלטה - סיום בָּה, שורש פ-נ-י/ה
2. משפט חופשי עם בנה; שורש ב-נ-י/ה
3. כי זו גזרת ל"ה/י - האות האחרונה בשורש נחה ומשנה את צליל הבניין
4. למשל פינה/ציפה; מזהים לפי סיומָה ב"הוא אתמול" ו-וֹת בשם הפועל

חלק ז' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – זיהוי בסיסי

1. נכון – זו בדיוק ההגדרה של הגזרה – פ' הפועל נחה.
2. לא נכון – בפ"י/ו הצליל הוא הוֹ־יִ, למשל הוֹרִיד; הֵ־יִ שייך לע"ו/י.

חלק ח׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – מה שמעתם?

- 1. ב – ו-ב-ל
- 2. ב – נוֹ

חלק ט׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – השלמות

- 1. נוֹ
- 2. י/ו-ר-ד

חלק י׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – התאמות והמרה

- 1 – ג (הפעיל)
- 2 – א (נפעל)
- 3 – ד (הופעל)
- 4 – ב (קל, עתיד)

חלק י״א – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: האות האמצעית נחה – זיהוי בסיסי

- 1. ב – אות אמצעית
- 2. ג – קָם
- 3. ב – שתיים

חלק י״ב – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – בדיקת הבנה

- 1. נכון – בנפעל האות נ' נוספת בהתחלה והצליל האמצעי הוא וֹ, כמו בנָסוֹג ונָמוֹג.
- 2. לא נכון – רָץ הוא פועל דו-אותי בעבר, ולכן שייך לגזרת ע"ו/י, בבניין קל.

חלק י״ג – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – תרגול השלמה והתאמה

- 1. הפעיל
- 2. שורוק
- 3. הֵרִים

חלק י״ד – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – התאמת בניינים

- 1 – ג (שָׂר)
- 2 – ד (נָסוֹג)
- 3 – ה (הֵקִים)
- 4 – א (הוּקַם)
- 5 – ב (הִתְעוֹרֵר)

חלק ט״ו – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – זיהוי גזרה

- 1. ג – ע״ו/י
- 2. ב – ל״ה/י
- 3. ג – האות הראשונה
- 4. ב – יש דגש באות הראשונה אחרי השמטת המוספיות

חלק ט״ז – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – תרגול

- 1. לא נכון – קָם הוא פועל בן שתי אותיות בבניין קל, שייך לגזרת ע״ו/י.
- 2. נכון – זהו אחד הסימנים המובהקים של ל״ה/י.

חלק י״ז – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – איתור שורש

- 1. י/ו-ר-ד
- 2. פ-נ-י/ה
- 3. י/ו-ל-ד

חלק י״ח – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – התאמה

- 1 – ב (מסתיים ב-ה, שם הפועל ב-וֹת)
- 2 – א (האות הראשונה בשורש נחה)
- 3 – ד (האות האמצעית בשורש נחה)
- 4 – ג (האות הראשונה נבלעת ומשאירה דגש)

חלק י״ט – חזרה מסכמת – שאלות סגורות על כל הגזרות

- 1. ב – העברה ל„הוא אתמול״
- 2. א – שם הפועל מסתיים ב־וֹת
- 3. ב – הוֹ־
- 4. ג – ע״ו/י
- 5. ב – דגש באות שאחרי הנ׳
- 6. ב – פ״י/ו
- 7. ב – הראשון פ״נ, השני ע״ו/י
- 8. ב – פ״נ – יש דגש במקום הנ׳

חלק כ׳ – חזרה מסכמת – הסבר ויישום

- 1. מסתיים בצליל ה ב„הוא אתמול״, ושם הפועל שלו הוא לְהַפְנוֹת שמסתיים ב־וֹת – שני סימנים של ל״ה/י.
- 2. אות נחה נכתבת אך לא נשמעת או נעלמת מהכתיב; נ׳ חסרה לא נכתבת כלל אבל משאירה דגש באות שאחריה.
- 3. למשל הֵקִים: 1. הוא אתמול – הֵקִים 2. בניין – הפעיל 3. השמטת מוספיות – ק־ם 4. ספירה – נשארו 2 5. החלטה – חסרה אות באמצע, השורש ק־ו/י־ם.

כרטיס יציאה – מה לחפש

- התלמיד מעביר נכון לעבר נסתר ומזהה את הבניין לפי המוספיות שהוסרו
- התלמיד מזהה סימנים כמו סיום ה, הברת הוֹ/נוֹ/הֵ, או פועל דו-אותי ומשייך לגזרה הנכונה
- התלמיד מבחין בין אות שנעלמת/נחה לבין דגש שמסמן נ' שנבלעה

טיפים להפעלה:

- מומלץ ללמד פרק אחד בכל שיעור, ולהתחיל תמיד בחזרה קצרה על חמשת צעדי שיטת הבלש
- לתלמידים מתקשים אפשר לדלג על גזרת פ'נ ועל בניינים כבדים ולהתמקד בבניין קל בלבד
- לתלמידים מתקדמים כדאי להוסיף דוגמאות עם יוצאי דופן ושאלות המשוות בין שתי גזרות יחד
- כדאי לשלב את דפי התרגול עם המשחקים המתאימים לכל יחידה לחיזוק נוסף אחרי כל פרק

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

בלשי השורש – גזרות הנחים

חט״ב · עולים חדשים

תוכן החוברת

1. פרק 1 – שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר
2. פרק 2 – גזרת ל"ה/י: ה' בסוף
3. פרק 3 – גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה
4. פרק 4 – גזרת ע"ו/י: האות האמצעית נחה
5. פרק 5 – להשוואה: חסרי פ"נ – הנ' שנבלעת
6. פרק 6 – מסכם: כל הגזרות יחד

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

חוברת התלמיד/ה **עולים חדשים**

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת הזאת נלמד למצוא שורש שמתחבא. נעבור על כל פרק לפי הסדר ונענה על השאלות.

📖 מילון קטן:

שורש	שלוש אותיות שנושאות את המשמעות של המילה
גזרה	קבוצת שורשים שמתנהגים אותו דבר בגלל אות מיוחדת
אות נחה	אות שנכתבת אבל לא נשמעת, או נעלמת לגמרי
פ' הפועל	האות הראשונה בשורש
ע' הפועל	האות האמצעית בשורש
ל' הפועל	האות האחרונה בשורש
מוספיות	אותיות שהבניין מוסיף לפועל
בניין	תבנית שבה נטוי הפועל: קל, נפעל, פיעל, פועל, הפעיל, הופעל, התפעל
דגש	נקודה באות שמציינת לפעמים אות שנבלעה
הוא אתמול	צורת עבר, גוף שלישי יחיד, שבה בודקים את הפועל

1 חלק א' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – זוכרים את השיטה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה עושים קודם כל בשיטת הבלש?

א) לספור כמה אותיות נשארו ב) להעביר את הפועל לצורת הוא אתמול ג) לזהות את הבניין

ד) להשמיט את המוספיות

2. מה קורה לאות נחה במילה?

א) אות שתמיד מודגשת ב) אות שנכתבת אבל לא נשמעת, או שנעלמת לגמרי

ג) אות שמופיעה רק בעתיד ד) אות שמחליפה ניקוד בלבד

3. איזו גזרה קשורה לאות הראשונה בשורש?

א) ל"ה/י ב) פ"י/ו ג) ע"ו/י ד) פ"נ

4. מה מייצגת האות ל במילה פעל?

א) האות הראשונה ב) האות האמצעית ג) האות האחרונה ד) אות שלא שייכת לשורש

5. מה עושים בסוף תהליך הבלש?

א) ספירת אותיות ב) השמטת מוספיות ג) זיהוי בניין ד) החלטה איזו אות חסרה או נחה

2 חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – מפעילים את

השיטה

השלימו את המילה החסרה.

1. הפועל לקום – צורת הוא אתמול שלו היא _____

2. אחרי השמטת מוספיות מהפועל קם נשארות _____ אותיות בלבד

3. כאשר נשארות רק שתי אותיות בעבר או בהווה, הפועל שייך לבניין _____

4. השורש המלא של הפועל קם נכתב כך: ק- _____ -ם

5. בפועל כתב לא חסרה אף אות, כי יש בו _____ אותיות שורש מלאות

3 חלק ג' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים למציאת שורש חסר – חוקרים לעומק

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם: למה הפועל קם שייך לגזרת הנחים, ולא פשוט שורש בן שתי אותיות?

2. קחו את הפועל שר ועברו על חמשת צעדי הבלש כדי למצוא את השורש המלא. כתבו כל צעד בקצרה.

3. מה ההבדל בין אות נחה לאות רגילה בשורש? תנו דוגמה אחת לכל סוג.

4. בחרו פועל נוסף שלא הופיע בדוגמאות למעלה, ועברו עליו בחמשת הצעדים כדי להחליט אם הוא שייך לגזרת נחים.

4 חלק ד' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איפה האות הנחה בשורש?

א) הראשונה ב) האמצעית ג) האחרונה ד) אין אות נחה

2. מה הבניין של קנה?

א) קל ב) נפעל ג) פיעל ד) הפעיל

3. איך נשמע סוף הפועל בעבר?

א) ָה ב) ִי ג) ו ד) ֵא

4. איך מסתיים שם הפועל?

א) ת ב) ות ג) ים ד) ה

5. מה השורש של השתנה?

א) ש-נ-ה ב) ש-ת-ה ג) ת-נ-ה ד) נ-ש-ה

5 חלק ה' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – תרגול והשלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. כותבים את שורש הפועל "קנה" כך: ק-נ- _____ .

2. "הוא אתמול" בבניין נפעל, מהשורש בנה, הוא _____ .

3. שם הפועל של הפועל "כיבה" הוא ל _____ .

4. "הוא אתמול" בבניין התפעל, מהשורש שנה, הוא _____ .

6 חלק ו' – פרק 2 • גזרת ל"ה/י: ה' בסוף – יישום וחשיבה

ענו בקצרה.

1. הפעילו את שיטת הבלש על הפועל "הפנה": כתבו בקצרה כל אחד מחמשת הצעדים.

2. כתבו משפט קצר עם הפועל "בנה" ומצאו את שורשו.

3. הסבירו מדוע בבניין הפעיל הפועל נשמע "הפנה" ולא "הִפְעִיל".

4. כתבו פועל נוסף מגזרת ל"ה/י בבניין פיעל, והסבירו איך זיהיתם את הגזרה.

7 חלק ז' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – זיהוי בסיסי

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת פ"י/ו האות הראשונה בשורש היא י' או ו', ולרוב היא לא נשמעת.	☐	☐
2	בבניין הפעיל בגזרת פ"י/ו הצליל הרגיל הוא הֵ־יְ, כמו בגזרת ע"ו/י.	☐	☐

8 חלק ח' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – מה שמעתם?

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. אילו אותיות נשארות אחרי שמורידים את הה' והי' מ'הוביל'?

א) ה-ב-ל ב) ו-ב-ל ג) ב-י-ל ד) ה-ו-ל

2. איך נשמע 'הוא אתמול' בנפעל, כמו ב'נולד'?

א) נֵ־יְ ב) נוֹ ג) נֶ־ ד) נָ־וֹ

9 חלק ט' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – השלמות

השלימו את המילה החסרה.

1. בבניין נפעל בגזרת פ"י/ו, 'הוא אתמול' נשמע _____ , כמו בפועל נוֹלַד.

2. השורש של הפועל הוֹרִיד הוא _____ .

10 חלק י' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: האות הראשונה נחה – התאמות והמרה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הוֹבִיל	___	**א.** נפעל
2. נוֹלַד	___	**ב.** קל, עתיד
3. הוֹרֵד	___	**ג.** הפעיל
4. אִישַׁן	___	**ד.** הופעל

11 חלק י"א – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: האות האמצעית נחה – זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איפה נמצאת האות הנחה בגזרת ע"ו/י?

א) אות ראשונה ב) אות אמצעית ג) אות אחרונה ד) אין אות נחה

2. איזה פועל הוא בבניין קל?

א) הֵקִים ב) נָסוֹג ג) קָם ד) הוּקַם

3. כמה אותיות נשארות בפועל כמו שָׂר?

א) אחת ב) שתיים ג) שלוש ד) ארבע

12 חלק י״ב – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – בדיקת הבנה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בבניין נפעל של ע"ו/י "הוא אתמול" נשמע נָ-וֹ, למשל נָסוֹג.	☐	☐
2	הפועל רָץ שייך לגזרת פ"י/ו.	☐	☐

13 חלק י״ג – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – תרגול השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. הֵקִים והֵעִיר הם פעלים בבניין _____

2. בבניין הופעל שומעים _____ במקום קובוץ, למשל הוּקַם

3. הוּרַם הוא בהופעל; הצורה המקבילה בהפעיל היא _____

14 חלק י״ד – פרק 4 • גזרת ע"ו/י – התאמת בניינים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. קל	___	**א.** הוּקַם
2. נפעל	___	**ב.** הִתְעוֹרֵר
3. הפעיל	___	**ג.** שָׂר
4. הופעל	___	**ד.** נָסוֹג
5. פּוֹלֵל	___	**ה.** הֵקִים

15 חלק ט״ו – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – זיהוי גזרה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. שָׂר – איזו גזרה?

(א) ל״ה/י (ב) פ״י/ו (ג) ע״ו/י (ד) פ״נ

2. קָנָה – איזו גזרה?

(א) פ״י/ו (ב) ל״ה/י (ג) פ״נ (ד) ע״ו/י

3. הוֹבִיל – איזו אות נחה?

(א) האות האחרונה (ב) האות האמצעית (ג) האות הראשונה (ד) אין אות נחה

4. הִפִּיל – מה מיוחד בו?

(א) מסתיים ב-ה (ב) יש דגש באות הראשונה אחרי השמטת המוספיות (ג) יש שתי אותיות בלי דגש

(ד) מסתיים ב-וֹת

16 חלק ט״ז – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – תרגול

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הפועל "קָם" שייך לגזרת ל״ה/י.	☐	☐
2	שם הפועל של ל״ה/י תמיד מסתיים ב-וֹת, כמו "לִבְנוֹת".	☐	☐

17 חלק י״ז – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – איתור שורש

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של הפועל "הוֹרִיד" הוא _____

2. השורש של הפועל "הִפְנָה" הוא _____

3. השורש של הפועל "נוֹלַד" הוא _____

18 חלק י״ח – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. ל״ה/י	___	**א.** האות הראשונה בשורש נחה
2. פ״י/ו	___	**ב.** מסתיים ב-ה, שם הפועל ב-וֹת
3. ע״ו/י	___	**ג.** האות הראשונה נבלעת ומשאירה דגש
4. פ״נ	___	**ד.** האות האמצעית בשורש נחה

19 חלק י״ט – חזרה מסכמת – שאלות סגורות על כל הגזרות

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה עושים קודם כול בשיטת הבלש?

(א) ספירת אותיות (ב) העברה ל„הוא אתמול״ (ג) זיהוי הבניין (ד) השמטת מוספיות

2. מה הסימן לפועל מגזרת ל״ה/י?

(א) שם הפועל מסתיים ב־וֹת (ב) יש דגש באות הראשונה (ג) נשארות רק 2 אותיות

(ד) הפועל מתחיל בי׳

3. איך נשמע בניין הפעיל בגזרת פ״י/ו?

(א) הֶ־י (ב) הוֹ־ (ג) הֶ־ (ד) הִ־י

4. פועל בעבר או בהווה עם 2 אותיות בלבד שייך לבניין קל בגזרת:

(א) פ״נ (ב) ל״ה/י (ג) ע״ו/י (ד) פ״י/ו

5. מה הסימן שהנ׳ נעלמה?

(א) תנועת ָה בסוף (ב) דגש באות שאחרי הנ׳ (ג) האות ו׳ באמצע (ד) סיומת וֹת

6. הפועל הוֹבִיל שייך לאיזו גזרה?

א) ל״ה/י ב) פ״י/ו ג) ע״ו/י ד) פ״נ

7. מתי יש דגש ומתי אין, בין פ״נ לע״ו/י?

א) הראשון ע״ו/י, השני פ״נ ב) הראשון פ״נ, השני ע״ו/י ג) שניהם ל״ה/י ד) אין הבדל

8. הפועל הֻגַּשׁ (הופעל) שייך לאיזו גזרה, ולמה?

א) ל״ה/י – מסתיים בְּ־ה ב) פ״נ – יש דגש במקום הנ׳ ג) ע״ו/י – שתי אותיות בלבד

ד) פ״י/ו – מתחיל בו׳

20 חלק כ׳ – חזרה מסכמת – הסבר ויישום

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. הסבירו במילים שלכם למה הפועל הִפְנָה שייך לגזרת ל״ה/י, לפי שני הסימנים שלמדתם.

2. מה ההבדל בין אות „נחה" (כמו בל״ה/י, פ״י/ו, ע״ו/י) לבין נ׳ „חסרה" בגזרת פ״נ?

3. בחרו פועל אחד מגזרת ע״ו/י (למשל שָׂר, קָם או הֵקִים) ועברו איתו על כל חמשת צעדי הבלש בכתב.

כרטיס יציאה

אני יכול/ה להעביר כל פועל ל'הוא אתמול' ולזהות את הבניין שלו

אני יכול/ה לזהות לאיזו גזרה שייך פועל נתון לפי הסימנים שלמדתי

אני יכול/ה להבחין בין פועל נחה לבין פועל מגזרת חסרי פ'נ

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀